

Houten bal met lood

Tijdens opgravingen in 2008 in de oude grachtvijver van het voormalige *arsenaal*™ (wapenopslagplaats) of *Magazijn van Oorlog*™ aan de Oudeschans in Delfzijl werd een bijzonder voorwerp gevonden: een met lood verzwaarde houten bal. Het gaat om een bolvormig voorwerp van essenhout, verzwaard met lood. Het is geen projectiel, maar een bal die werd gebruikt bij een vroeger veel beoefende sport: klootschieten. Kortom: het is een klootschietbal.

In het verleden werden de kloten uit hout gesneden of gedraaid, waarna er gaten in werden geboord die vervolgens werden opgevuld met gesmolten lood. Het in Delfzijl gevonden exemplaar heeft een doorsnede van ruim 4,5 centimeter. Oorspronkelijk is deze mogelijk groter geweest, omdat de kloten na veelvuldig gebruik bijgewerkt (*afgedraaid*™) moesten worden. Een klot die gebruikt wordt op het veld varieert van minimaal 5 centimeter tot *meestal* 7 tot 8 centimeter. Het gewicht ligt tussen de 250 en 950 gram.

De naam is een beetje misleidend. Er wordt niet met een klot (of "kloet") geschoten. De met lood verzwaarde houten kogel wordt onderhands geworpen met de bedoeling hem zo ver mogelijk te gooien en zo ver mogelijk door te laten rollen op een parcours. Daarbij zijn de deelnemers meestal opgedeeld in twee teams. De groep die een vooraf vastgesteld parcours met de minste worpen aflegt is winnaar. De deelnemers krijgen speciale scheppen met een lange steel of een hark mee om kloten die in het water zijn beland op te vissen.

Deze klot is mogelijk bij het klootschieten zelf in de gracht beland, maar het kan ook zijn dat hij er als afval in gegooid is. Bij onderzoek in de vestinggrachten in Bourtange werden veel klootschietballen gevonden. De vestingwallen leenden zich uitstekend voor het klootschieten, met als bijkomend gevolg dat er veel ballen in het naastgelegen water belandden.

Houten voorwerpen zijn bij archeologische opgravingen zeldzaam. Nadat ze niet meer bruikbaar waren werden ze vaak in het haardvuur geworpen, of anders vergingen ze veelal door de tand des tijds. Wanneer ze terecht zijn gekomen in een zuurstofarme omgeving, bijvoorbeeld in het slib, de vulling van een beerput of, zoals in dit geval, de modder van een gracht kunnen ze bewaard blijven.

Klootschieten was eeuwenlang een veel beoefende en zeer algemeen geliefde sociale bezigheid. De sport is al bekend in de dertiende eeuw. In 1392 werd in Haarlemmerhout een speciale " en de eerst bekende " klootschietbaan aangelegd. Tegenwoordig wordt deze volkssport nog veel beoefend in Drenthe, Overijssel en de Gelderse Achterhoek. In Oostfriesland wordt dit ook nog veel gedaan onder de benaming "Boel" of "Klootschiel", of " in het graafschap Bentheim " "klootscheeten". Ook in Ierland wordt de sport nog beoefend onder de naam "road bowling".

Tekst: Albert Buurma

Beschrijvingstitel: Houten bal met lood

Oneliner / quote: Deze kloot is mogelijk bij het klootschieten in de gracht beland, maar het kan ook dat hij er als afval in gegooit is

Onderwerp: Archeologie

Fotografie uitsnede: Dirk Fennema

Fotografie: Dirk Fennema